

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/336838852>

Παράκτια ζώνη και πόλη. Η συμβολή της Ε. Έ.

Article · March 2008

CITATIONS

0

READS

35

2 authors, including:

[Minas Angelidis](#)

National Technical University of Athens

80 PUBLICATIONS 51 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

ESPON 1.1.1 Potentials for polycentric development in Europe [View project](#)

ESPON project 1.1.3 Enlargement of the European Union and the wider European Perspective as regards its Polycentric Spatial Structure [View project](#)

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΜΦΑΣΗ

τεύχος Νο 34,

Ιανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος 2008

ISSN 1108-4197

Αριθμός Μητρώου 5584

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής

Βασ. Σοφίας 10, 106 74 Αθήνα,

Τηλ.: 210 725 7495 - 7 - Fax: 210 725 7510

<http://www.idkaramanlis.gr>

e-mail: info@idkaramanlis.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ

Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Κωνσταντίνα Μπότσοιου

Επιμέλεια Εκδόσης, Παραγωγή

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ

Σχεδιασμός, DTP

ms design

Εξώφυλλο

Μάρκος Πετρόπουλος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αντιγόνη Κουβίδη, Άγγελος Οεμελής, Ιλίας

Αθανασιάδης, Γιάννης Ανδριανός, Τάκης Μαχαίρας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αντώνης Ιωαννίδης (Επικ. Καθηγητής Οικονομικού

Πανεπιστημίου Αθηνών), Νικήτας-Σπύρος

Κουτσούκης (Επικ. Καθηγητής Δημοκριτείου

Πανεπιστημίου Θράκης), Νίκος Μαραντζίδης (Επικ.

Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας), Ρόιδω

Μητούλα (Επικ. Καθηγήτρια Χαροκοπείου

Πανεπιστημίου), Χαράλαμπος Παπασωτηρίου

(Αναπλ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου),

Παναγιώτης Σταϊκούρας (Δικηγόρος, υποψήφιος

διδάκτορας του LSE), Άγγελος Συρίγος (Λέκτορας

Παντείου Πανεπιστημίου), Ευάνθης Χατζηβασιλείου

(Επικ. Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού

Πανεπιστημίου Αθηνών), Αριστείδης Χατζής (Επικ.

Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού

Πανεπιστημίου Αθηνών), Νίκος-Κομνηνός Χλέπας

(Αναπλ. Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού

Πανεπιστημίου Αθηνών).

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Περιφέρεια

Ροΐδω Μητούλα

Πόλη και βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη 94

Ελένη Θεοδωροπούλου

Μαρία Βινεράτου-Μποσινάκη

Περιφερειακή ανάπτυξη σε περιοχές της Πελοποννήσου 101

Πάνος Σταθακόπουλος

Πάνος Ασήμος

Ανάπτυξη αστικού δήμου σε αγροτική περιφέρεια -

Η περίπτωση των Γιαννιτών 110

Αθανάσιος Μπαλέρμπα

Η φυσιογνωμία μιας πόλης σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης.

Η Άρτα και ο πολιτισμός της 123

Μηνάς Αγγελίδης

Αγησίλαος Οικονόμου

Παράκτια ζώνη και πόλη. Η συμβολή της Ε.Ε. 131

Παναγιώτης Ε. Καλδής

Καινοτόμα εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων.

Η Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης 142

Editorial 1

Βιβλιοκριτική 151

Πολιτισμός 167

Παράκτια ζώνη και πόλη Η συμβολή της Ε.Ε.

Μηνάς Αγγελίδης
Αγهیάλαος Οικονόμου

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία, διερευνώνται οι επιπτώσεις των πολιτικών και δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο περιβάλλον των παράκτιων οστικών περιοχών. Η ανησυχία της Ένωσης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν στην παράκτια ζώνη προέκυψε τις δύο τελευταίες δεκαετίες και εμφανίστηκε αρχικά με αμυδρούς προβληματισμούς. Με την πάροδο των χρόνων έγινε συνείδηση ότι ο παράκτιος χώρος αποτελεί μία ξεχωριστή χωρική ενότητα και έχει πολλές ιδιαιτερότητες που τον διαφοροποιούν από όλους τους υπόλοιπους. Κι αυτό, γιατί ο χώρος αυτός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος και εύλωτος περιβαλλοντικά, εφόσον συγκεντρώνει σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό ανθρωποποίησης παρεμβάσεις σε σχέση με τις άλλες περιοχές. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει,

από τη μία πλευρά, δεν είναι συγκριτικής φύσης και από την άλλη, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να επιλυθούν χωρίς ουσιαστικές παρεμβάσεις, οι οποίες θα είναι συντονισμένες από όλα τα κράτη μέλη, ώστε να είναι και αποτελεσματικές.¹

Είναι γνωστό ότι σε παράκτιες περιοχές κατοικεί ένα σημαντικό ποσοστό πολιτών της Ένωσης, που σε μερικές χώρες αποτελεί την πλειοψηφία των κατοίκων τους. Στην παράκτια ζώνη, επίσης, συγκεντρώνεται και η πλειοψηφία των πόλεων. Για παράδειγμα, στην Ισπανία σε παράκτιες ζώνες υπάρχει το 30% των δήμων της χώρας, ενώ κατοικεί το 55% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη Γαλλία είναι 9% και 24%, για την Πορτογαλία 44% και 73%, για την Ολλανδία 21% και 75%, για την Ιταλία 30% και 60%, τη Σουηδία 50% και 78%, τη Φινλανδία 36% και 60%, την Ιρλανδία 56% και 86%, στη Δανία το 70% και το απόλυτο σύνολο του πλη-

θυσμού (100%), στο Ηνωμένο Βασίλειο το 14% και 73%. Αντίστοιχα και μεγαλύτερα είναι τα ποσοστά και σε νησιωτικές χώρες, όπως η Κύπρος. Στην Ελλάδα, το 1/3 των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης βρίσκεται σε παράκτιες ζώνες, ενώ σε αυτές κατοικεί το 85% του συνολικού πληθυσμού.²

Τι εννοούμε όμως λέγοντας «παράκτια ζώνη»; Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει ως παράκτια ζώνη μια λωρίδα

παράλιες, αμμοθίνες, παράκτιους βιότοπους, νησιά, απότομες και βραχώδεις ακτές καθώς και τη θαλάσσια ζώνη. Οι βιότοποι αυτοί συντηρούν πολλά είδη φυτών και ζώων, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι που συνιστούν περιοχές σημαντικού φυσικού κάλλους. Δεν είναι, όμως, λίγα ή ελάχιστος σημασίας τα περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούν στις παράκτιες ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

1. Σημαντικής εκτάσεως περιοχές βιοτόπων έχουν ρυπανθεί, υδροβιότοποι έχουν αποξηρανθεί.
2. Μεγάλο μέρος των ακτών έχει διατεθεί για στέγαση και βιομηχανική και τουριστική ανάπτυξη.³
3. Η απώλεια των βιοτόπων συνεπάγεται τη μείωση βιοποικιλότητας.
4. Αφυψούμενα ύδατα της θάλασσας και συνεχής ανάπτυξη της ενδοχώρας.
5. Εξαιτίας των πυρκαγιών και της εξάπλωσης των οστικών περιοχών σημειώνεται κάθε χρόνο απώλεια 200.000 εκταρίων δάσους σε παράκτιες περιοχές. Σύμφωνα με υπολογισμούς, το 1/4 των δασών θα έχει χαθεί μέχρι το 2025.
6. Η αύξηση του πληθυσμού και της ευημερίας είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των αποθεμάτων νερού. Το πρόβλημα οξύνεται και από συχνές περιόδους επίμονης ξηρασίας που παρατηρούνται στην περιοχή της Μεσογείου. Η κατάσταση επιδεινώνεται και από τη ρύπανση των παράκτιων υδάτων από νιτρικά άλατα και φυτοφάρμακα, λόγω της γεωργίας, από τη ναυτι-

Η γενικότερη πολιτική της Ε.Ε. και τα προγράμματα που εφαρμόζει στις παράκτιες περιοχές, μεταξύ των άλλων, επιχειρούν να εξισορροπήσουν τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών και να αποκαταστήσουν την ποιότητα του περιβάλλοντος της παράκτιας πόλης

50 χιλιομέτρων από την ακτή, προκειμένου να καλύψει το σύνολο των επιδράσεων που σημειώνονται στο περιβάλλον και στις ανθρώπινες δραστηριότητες και σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την τελευταία.⁴

Περιβαλλοντικά θέματα των παράκτιων ζωνών

Οι ακτές της Ευρώπης παρουσιάζουν εξαιρετική ποικιλία, περιλαμβάνοντας ευρύ φάσμα βιοτόπων, όπως εκβολές,

λία, τη βιομηχανική δραστηριότητα και τα ανεπεξέργαστα λύματα των παράκτιων αστικών περιοχών.⁶ Το 30% των παραλίων της Ε.Ε. υφίστανται διάβρωση (περίπου 5.500 χλμ. ακτών). Στη φυσική διαδικασία που συντελείται μέσω της κίνησης των ιζημάτων επενεργεί απρόβλεπτα ο άνθρωπος παράγοντας. Οι πορθμοί ναυσιπλοΐας, η αποξήρανση υγρότοπων και η κατασκευή φραγμάτων σε ποταμούς ή αποβάθρων σε λιμάνια διαταράσσουν την ομαλή ροή του νερού και των ιζημάτων.

3. Απώλεια των κερσαίων πηγών άμμου και χαλικιών από τις εκκοφές στο βυθό της θάλασσας, με σοβαρές ζημιές σε ιχθυότοπους ή σε βιοκοινωνίες που αναπτύσσονται στο βυθό.

9. Διέλευση οδών ναυσιπλοΐας κοντά σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές.

10. Έλλειψη επικοινωνίας και συντονισμού των αρχών που ασχολούνται με τις παράκτιες περιοχές, με αποτέλεσμα η ανάπτυξη και η διαχείριση της καθεμιάς να αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση.⁷

11. Ο τουρισμός, αν και αποτελεί μοχλό ανάπτυξης των παράκτιων ζωνών, δεν παύει να συνιστά έναν κίνδυνο για το φυσικό τους περιβάλλον, εξαιτίας της δόμησης που συντελείται για να καλυφθούν οι τουριστικές ανάγκες σε καταλύματα.⁸

Καταγράφοντας τα παραπάνω δεδομένα, τα αρμόδια όργανα και οι επι-

τροπές της Ε.Ε. κατέληξαν ότι η σε βάθος επισκόπηση των προβλημάτων των ευρωπαϊκών ακτών, συμπεριλαμβανομένης της πληθυσμιακής έκρηξης, της ανάπτυξης του τουρισμού και της γοργής απώλειας παρθένων περιοχών και βιότοπων με υψηλή οικολογική αξία, υποδεικνύει την αναγκαιότητα να χαραχτεί ένας δρόμος που θα καταλήγει σε μια βιώσιμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής παράκτιας ζώνης.

Η αντιμετώπιση των θεμάτων από την Ε.Ε.

Το ιστορικό

Ήδη, από τις δεκαετίες του '70 και του '80 η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε εκδώσει οδηγίες προστασίας του περιβάλλοντος και των σπάνιων υδρότοπων και ποιότητας των υδάτων (85/337/EEC, 79/409/EEC, 92/43/EEC, 76/160/EEC).

Επίσης, η Έκθεση «Ευρώπη 2000»⁹ υπογράμμισε ότι υπάρχουν σημαντικές χωροταξικές αντιφάσεις στην Ένωση, που αναφέρονται σε πολλά επίπεδα, όπως στο δημογραφικό, στις υποδομές, στην ανάπτυξη, στο περιβάλλον, κ.ά., χαρακτηριστικά που καθιστούν ιδιαίτερα μειονεκτούσες αρκετές περιοχές. Στην Έκθεση διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι οι παράκτιες περιοχές αποτελούν μειονεκτούσες και γεωγραφικά ευαίσθητες περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν σημαντικά περιβαλλοντικά (κυρίως) προβλήματα. Στη συνέχεια, στην Έκθεση «Ευρώπη 2000+»¹⁰ γίνεται λόγος για προστασία του περιβάλ-

λοντας και ειδικότερα για προστασία από την υπερβολική εκμετάλλευση των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών (ο παράκτιος κυρίως χώρος είναι τέτοιος). Λίγα χρόνια αργότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού χάρτη ακτών και κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ψήφισμα 73424, 1981) και του Συμβουλίου, επισήμαινε την ανάγκη για συνεχή εφαρμογή μέτρων για τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών. Το 1992, το Συμβούλιο πρότεινε να αναπτυχθεί μια συνολική κοινοτική στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ψήφισμα της 25.02.1992, Ε.Ε. C 59 της 06/03/1992). Η στρατηγική αυτή θα περιελάμβανε την υπάρχουσα νομοθεσία της Ε.Ε. στην οποία συνέβαλλε η Οδηγία για την εκύμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (87/337/ΕΚ).¹¹ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επιθυμώντας να μεγιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των παράκτιων ζωνών το 1995 προτείνει την υλοποίηση ενός «Μοντέλου Επίδειξης», ώστε να αποκτηθεί η αναγκαία εμπειρία σε τέτοιου είδους ζητήματα.¹² Στόχος είναι η περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και των υπαρχόντων περιβαλλοντικών προβλημάτων, η δημιουργία μοντέλου συνεργασίας, συντονισμού και προγραμμάτων και η διάδοση της τεχνογνωσίας. Το «Μοντέλο Επίδειξης» αναπτύχθηκε μέσω 35 έργων επίδειξης και 6 θεματικών αναλύσεων ζητημάτων, που θεωρούνται κομβικά για την επιτυχημένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών.

Το έτος 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τη στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹³

Έργα και προγράμματα που εντάχθηκαν στην Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης

Έργα χρηματοδοτούμενα από το LIFE: 96/DK/012/PAZ Ολοκληρωμένη συνεργασία για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη και χρήσεις αναψυχής στη θαλάσσια περιοχή Wadden.

96/FI/386/PAZ Ολοκληρωμένη διευθέτηση και διαχείριση του όρμου και της υδρολογικής λεκάνης της Βρέστης.

96/FI/434/PAZ Συνεννόηση, συντονισμός ακτή Opale (C.O.4).

96/FIN/071/PAZ Προγραμματισμός παράκτιων ζωνών στον κόλπο της Φινλανδίας.

96/GR/537/PAZ Πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών στα Κυκλάδες (Pisatocy).

96/GR/564/PAZ Συντονισμένες δράσεις για τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης του Στρυμωνικού.

96/GR/580/PAZ Πληροφόρηση, συντονισμός – Προϋποθέσεις για την αειφόρο ανάπτυξη των ακτών.

96/PI/601/LBL Πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης των εκβολών του Ανεϊρ – MARIA.

96/UK/401/PAZ Διαχείριση παράκτιων

ζωνών. Ανάπτυξη μιας στρατηγικής για αναιχτές ακτές.

96/UK/404/LBL

Εφαρμογή εναλλακτικών στρατηγικών για τη διαχείριση των ιρλανδικών παραλιών και ζωνών. Κοινωνική συμμετοχή στην αειφόρο ανάπτυξη των ακτών. Ένα έργο επίδειξης για την αειφόρο διαχείριση παραλιών και θινών.

96/UK/406/PAZ

Το τέταρτο φόρουμ πατισμάκων: Μια περίπτωση επίδειξης οικιαστικής ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών.

96/UK/425/PAZ Πρόγραμμα επίδειξης ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών.

97/IT/072/PAZ «RICAMA»

97/IRL/209/LBL «Κόλπος Bantry»

Προγράμματα χρηματοδοτούμενα από το πρόγραμμα TERRA:

Coastlink (13) (DENMARK)

Coastlink Down District (UK)

Coastlink ANAS (SPAIN)

Coastlink Cornwall (UK)

Coastlink Devon (UK)

Coastlink Ήπειρος (GR)

Coastlink Kent (UK)

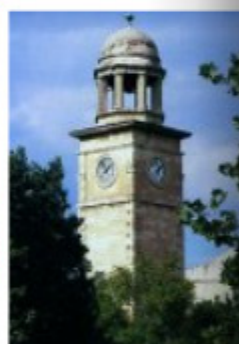
CZM Algarve (PORTUGAL)

CZM Καβάλα (GREECE)

CZM Δυτική Φλάνδρα (BELGIUM)

POSIDONIA Napoli (ITALY)

POSIDONIA Palermo (ITALY)

Η Κρήνη και τα νησιά του Αιγαίου περιλαμβάνονται στις δράσεις του προγράμματος Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών. (Φωτό: Χανιά)

POSIDONIA Taranto (ITALY)

POSIDONIA Barcelona (SPAIN)

POSIDONIA Αθήνα (GREECE)

CONCERCOST La Costera - Canal

Concercost La Gironde (FRANCE)

Concercost Vale do Lima

(PORTUGAL).

Έργο χρηματοδοτούμενο από το PHARE (και τη Διεθνή Τράπεζα):

• ΟΔΠΖ Λετονίας (LATVIA),

• ΟΔΠΖ Λιθουανίας (LITHUANIA),

• Έργο χρηματοδοτούμενο από τη νορβηγική κυβέρνηση

• Τοπικά προγράμματα διαχείρισης των νορβηγικών ακτών (NORWAY).

Με βάση τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών για τη θέσπιση του 6ου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010, η στρατηγική διαχείρισης των παράκτιων ζωνών στηρίζεται:

- Στην προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος, με βάση την προσέγγιση ανά οικοσύστημα, το οποίο διατηρεί τη λειτουργία και την ακεραιότητά του, και στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων της παράκτιας ζώνης.
- Στην αναγνώριση των κινδύνων στις παράκτιες περιοχές από τις κλιματικές μεταβολές, τη στάθμη της θάλασσας, τη συχνότητα και βιαιότητα των καταιγίδων.
- Στα μέτρα προστασίας των ακτών, των παράκτιων οικισμών και της πολιτιστικής κληρονομιάς τους.
- Στην παροχή οικονομικών ευκαιριών και στη δυνατότητα επιλογής απασχόλησης.
- Στη δημιουργία ενός λειτουργικού κοινωνικού και πολιτιστικού συστήματος των τοπικών κοινοτήτων.
- Στην παροχή εκτάσεων προς το κοινό για λόγους αναψυχής και αισθητικής απόλαυσης.
- Στη διατήρηση και προαγωγή της συνοχής των απομακρυσμένων παράκτιων περιοχών.
- Στη βελτίωση του συντονισμού των δράσεων των διαφόρων αρχών στη θάλασσα και στην ξηρά, με στόχο τη διατήρηση της αλληλεπίδρασης ξηράς και θάλασσας.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ παράκτιας ζώνης και πόλης

Έχει διαπιστωθεί από την εισαγωγή η παρουσία σε σημαντικό βαθμό ασι-

κού περιβάλλοντος στις παράκτιες ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συγκέντρωση πόλεων στις ακτές αποτελεί πανάρχαιο φαινόμενο, αφού η γεινιάση με το θαλάσσιο στοιχείο παρέχει αξιόλογα πλεονεκτήματα. Δεν είναι τυχαίο ότι το σύνολο των πόλεων από τις οποίες προήλθαν σημαντικά πολιτισμικά γεγονότα κατά την αρχαιότητα ήταν παράκτιες. Σήμερα, αντίστοιχα, μεγάλες μητροπόλεις της Ευρώπης, αλλά και μικρότερες περιφερειακές πόλεις σε βορρά και νότο, βρίσκονται είτε επί της ακτής ή πολύ κοντά σε αυτήν.

Από την άλλη πλευρά, η Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνει σημαντικά νησιά (Κύπρος, Σαρδηνία, Κορσική, Κρήνη, Σικελία, κ.ά.) και φημισμένα νησιωτικά συμπλέγματα (νησιά Αιγαίου και Ιονίου, Βαlearίδες νήσοι, νησιά δανέζικου αρχιπελάγους, Φερόρες νήσοι, κ.ά.). Στα νησιά αυτά, επίσης, υπάρχουν εξαιρετικού ενδιαφέροντος οικιστικά σύνολα (μεγάλες και μικρότερες πόλεις και οικισμοί). Όπως είναι φυσικό, η τοποθεσία τους εντός της παράκτιας ζώνης σημαίνει ότι οποιαδήποτε πολιτική και δράση της Ε.Ε. που αναφέρεται στις ζώνες αυτές έχει σημαντικές επιπτώσεις και στο περιβάλλον αυτών των παράκτιων πόλεων.

Δεν είναι μόνο η ύπαρξη των παράκτιων πόλεων στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο, αλλά και μια σειρά γεγονότων που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος, της οργάνωσης και της ζωής τους. Το πολιτιστικό και ιστορι-

Η προστασία των παραθαλάσσιων βιότοπων και οικοσυστημάτων είναι σήμερα από τα πιο κρίσιμα προβλήματα των παράκτιων ζωνών. (Φωτό: Λιμνοθάλασσα του Αγρίλου).

κό τους παρελθόν έχει συνδεθεί με την παράκτια θέση τους. Επομένως, μια σειρά μνημείων ή πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εθίμων και παραδόσεων αποτελούν φυσική προέκταση του παραθαλάσσιου χαρακτήρα τους. Επιπλέον, παραδοσιακές επαγγελματικές ασχολίες είναι συνδεδεμένες με τη θάλασσα ή την ακτή. Επιχειρώντας μια πιο αυστηρή αριθμημένη καταγραφή της επιρροής του παράκτιου τύπου μιας πόλης στο γενικότερο περιβάλλον, στη γενικότερη οργάνωση, στη ζωή και στο χαρακτήρα της, θα συμπεράνουμε ότι πράγματι καθορίζονται σε ιδιαίτερα σημαντικό βαθμό από τη γεωγραφική παράκτια θέση. Συγκεκριμένα, η τοποθεσία μιας πόλης εντός της παράκτιας ζώνης αφορά σχεδόν στο σύνολο των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην τελευταία, όπως, επίσης,

και στη διαμόρφωση της γενικής και ειδικής μορφολογίας της:

1. Στη συσσώρευση του πληθυσμού. Διαπιστώνεται αλματώδης αύξηση του μόνιμου πληθυσμού των παράκτιων περιοχών σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές της Ένωσης.
2. Στη σύνθεση του πληθυσμού. Δεν υπάρχει μόνο εισροή κατοίκων από την ενδοχώρα, αλλά και αυξημένη εγκατάσταση αλλοδαπών.
3. Στις μεταφορές. Το σύνολο των παράκτιων πόλεων διαθέτουν λιμάνι, είτε οι ίδιες είτε τα επίνειά τους, με αποτέλεσμα να σκεφτείται σε μέγιστο βαθμό διακομιστικό εμπόριο ή μαζική μεταφορά ανθρώπων.
4. Στο πολιτισμικό και ιστορικό παρελθόν. Το σύνολο των ευρωπαϊκών παράκτιων πόλεων έχουν μακράν ιστορία, απόλυτα συνδε-

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΜΦΑΣΗ

δεμένη με το θαλάσσιο στοιχείο. Βρίθουν, λοιπόν, ιστορικών μνημείων και αναφορών στο συγκεκριμένο παρελθόν.

5. Στον τουρισμό. Δέχονται μεγάλους αριθμούς τουριστών ετησίως είτε για να θαυμάσουν τα πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία τους είτε ως μεταφορικός κόμβος είτε για τις φυσικές ομορφιές που βρίσκονται στην περιφέρειά τους.
6. Στο αρχιτεκτονικό τους στυλ. Η γειτνίαση με το θαλάσσιο στοιχείο διαδραμάτισε βαρύνοντα ρόλο στη διαμόρφωση αρχιτεκτονικών τενατροπικών, καθώς η τελευταία, εκτός από αισθητικά αποτελέσματα, έπρεπε να επιλύσει και δομικά προβλήματα που σχετίζονταν με την τοποθεσία και το κλίμα της περιοχής.
7. Η γενικότερη χωροταξική οργάνωση. Δρόμοι και πλατείες έχουν σαφή προσανατολισμό προς τη θάλασσα, καθώς η τελευταία αποτελεί συν ταίς άλλους και το φυσικό σύνορο της πόλης.
8. Ατμόσφαιρα και συνήθειες των κατοίκων.
9. Επαγγελματικές ασχολίες των κατοίκων.
10. Οικονομικές δραστηριότητες.
11. Προτεραιότητες στην κατασκευή έργων και υποδομών (π.χ. Βενετία, Ρότερνταμ).

Από τα παραπάνω, αποδεικνύεται ότι πλήθος ανθρωποποιητών δράσεων λαμβάνουν χώρα στην παράκτια ζώνη. Δράσεις, οι οποίες κατά κόρον συγκεντρώνονται σε παράκτια αστικά περιβάλλοντα. Είδαμε ότι τα τελευταία

χρόνια αναπτύσσεται μία στρατηγική πολιτική, τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος των παράκτιων περιοχών όσο και για τη γενικότερη ενδυνάμωσή του σε όλους τους τομείς, οικονομία, πολιτισμό, περιβάλλον, κ.ά.

Στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας, μία σειρά οδηγιών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας συντείνουν στη διατήρηση της κληρίδας και της πανίδας, σε σημείο που μπορούν να επηρεαστούν θετικά οι παράκτιες αστικές και περιφερειακές περιοχές. (92/43/ΕΟΚ, δίκτυο NATURA 2000). Συμπληρωματικά δρουν και οι οδηγίες 76/160/ΕΟΚ και 79/923/ΕΟΚ για την ποιότητα των υδάτων. Έμφαση αποδίδεται και στην επεξεργασία των αστικών λυμάτων (οδηγίες 91/271/ΕΟΚ, 91/676/ΕΟΚ) που διοχετεύονται στα υδατορεύματα και στα παράκτια ύδατα. Η δράση αυτή συμπληρώνεται με προβλέψεις για τους γεωργικούς προελεύσεως ρύπους, καθώς επίσης και για την εκπομπή ρύπων στην ατμόσφαιρα ή την απασφράγιση επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων και καύση αστικών λυμάτων κοντά σε παράκτιες περιοχές (91/692/ΕΟΚ, 89/369/ΕΟΚ). Τέλος, η οδηγία 85/337/ΕΟΚ σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων έργων συμβάλλει στη διατήρηση του περιβάλλοντος στη φυσιολογική του μορφή. Τα προγράμματα ACNAT – MEDSPA με τη χρήση του χρηματοδοτικού μέσου LIFE προχώρησαν στην κατασκευή έργων προστασίας και διαχείρισης παράκτιων περιοχών, από τις οποίες αρκετές βρί-

σκονται εντός αστικών συνόλων. Ακόμα, στο πλαίσιο του προγράμματος CORINE έχει δημιουργηθεί βάση δεδομένων σχετικά με τη χρήση και την κατοχή του εδάφους στην Ευρώπη, ώστε να γίνει αξιοποίησή τους από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος. Επίσης, στο πλαίσιο του προγράμματος ENVIREG σημαντικά κονδύλια διατέθηκαν για τη μείωση της ρύπανσης στις παράκτιες ζώνες. Από όλα αυτά, αποδεικνύεται ότι ένα από τα βασικά περιβαλλοντικά στοιχεία μιας πόλης, το **φυσικό της περιβάλλον**, δύναται να προστατευτεί επικουρικά από τα προγράμματα της Ε.Ε.

Επίσης, η **τουριστική δραστηριότητα** αποτελεί μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους μιας αστικής παράκτιας περιοχής, εφόσον επιδρά σημαντικά πάνω στο περιβάλλον της και τα προγράμματα ΟΔΠΖ αντιμετωπίζουν επισταμένως το θέμα. Έτσι, προβλέπεται ένα πλέγμα δράσεων, το οποίο συνίσταται:

1. στον έλεγχο της αύξησης του αριθμού των επικεντρωμένων περιβαλλοντικών περιορισμών και του προβλεπόμενου δυναμικού,
2. στην ανάμειξη της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων,
3. στην προστασία της ποιότητας των υδάτων και των βιότοπων και οικοσυστημάτων,

4. στις σταθερές επενδύσεις στην υποδομή,
5. στο σχεδιασμό στις χρήσεις γης,
6. στα κανάλια πληροφόρησης για τις εξελίξεις στα τουριστικά δρώμενα,
7. στην αποθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις,
8. στην ενθάρρυνση της δημιουργίας ποιοτικών τουριστικών προϊόντων, ώστε να καταστεί δυνατή η κατανόηση των συνηθειών και της πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών πληθυσμών.

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι η γενικότερη πολιτική της Ε.Ε. και τα προγράμματα που εφαρμόζει στις παράκτιες περιοχές, μετοξύ των άλλων, επιχειρούν να εξισορροπήσουν τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα των παράκτιων περιοχών και να αποκαταστήσουν την ποιότητα του περιβάλλοντος της παράκτιας πόλης. Στόχος, λοιπόν, θα πρέπει να είναι η συνετή χρήση τους από τους τοπικούς φορείς. Γιατί η μάχη για το περιβάλλον σήμερα δίνεται μεν σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά μόνο το σύνολο των τοπικών πρωτοβουλιών προσθετικά μπορεί να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, δηλαδή:

- τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος,
- τη βιωσιμότητα των παράκτιων χώρων,
- τη βιωσιμότητα των παράκτιων πόλεων. ▲

Σημειώσεις

- ¹ Aggelidis, M., Economou, A., «Environmental Protection of Coastal Urban Areas in the European Union» *HBRC Journal* (Housing & Building Research Center), Vol 1, No1, issn: 12479/2004, pp. 229-242 Cairo, EGYPT.
- ² Η ολοκληρωμένη διαχείριση των ακτών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα / EUR 6105.1978.
- ³ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, «Μελέτη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών», Μάιος 1995.
- ⁴ ENVIREG. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Οικονομική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος σε παράκτιες περιοχές», Βρυξέλλες, 1994.
- ⁵ Γαλάζιο Σχέδιο για τις Μεσογειακές αικτές, UNEP, Paris, 1989.
- ⁶ Climatic Research Unit (Μονάδα Κλιματολογικών Αλλαγών), University of East Anglia, Coordinator, «Climate and sea level change and the implications for Europe» (Αλλαγή του κλίματος και της στάθμης της θάλασσας και οι επιπτώσεις στην Ευρώπη), τελική έκθεση στο πλαίσιο της ερευνητικής σύμβασης για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 1995.
- ⁷ Research & Technological Development for the Supply and Use of Freshwater Resources. Monitor - SAST Activity: Strategic Analysis in Science and Technology. Εκδόθηκε από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Directorate General for Information, Technologies and Industries and Telecommunications, ECOTEC, 1992.
- ⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής, «Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών», Βρυξέλλες, 31.10.1995.
- ⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ευρώπη 2000», Βρυξέλλες, 1991.
- ¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Ευρώπη 2000+». Συνεργασία για τη Χωροταξία στην Ευρώπη, Βρυξέλλες, 1994.
- ¹¹ Αγγελίδης, Μ., Ασφόρος ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, εκδ. ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2004.
- ¹² Βλ. 9.
- ¹³ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, «Μία Στρατηγική για την Ευρώπη», COM (2000) 547 τελικό.
- ¹⁴ Μητούλα, Ραΐδα, «Οι ευρωπαϊκές πολιτικές για τις παράκτιες ζώνες και η επίδρασή τους στη φυσιογνωμία των ευρωπαϊκών πόλεων», Πρακτικά Συνεδρίου με θέμα «Διαχείριση και Βελτίωση Παράκτιων Ζωνών», Αθήνα, 22-25 Νοεμβρίου 1999.
- ¹⁵ Ευρωμεσογειακή Διακήρυξη για τον Τουρισμό στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, Βρυξέλλες, 1993.

Ο κ. Μηνάς Αγγελίδης είναι Καθηγητής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Ο κ. Αγγελίδης Οικονομολόγος είναι περιβαλλοντολόγος, Διδάκτορας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.